AgoraEU-ohjelma

Asia: U 61/2025 vp – Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 sekä asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta

Viite: U-kirjelmä AgoraEU-ehdotuksesta

Yleisarvio

Taide- ja kulttuurivirasto kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston kirjelmästä koskien ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034.

Taide- ja kulttuurivirasto pitää AgoraEU-ohjelman perustamista perusteltuna ja kannatettavana. Ohjelma kokoaa yhteen kulttuurin, audiovisuaalisen alan, uutismedian ja kansalaisyhteiskunnan rahoitusvälineet tavalla, joka vahvistaa niiden välisiä synergioita ja selkeyttää EU-tasoista rahoitusrakennetta. **Yhdistyvien toimintalinjojen selkeät identiteetit ja erilliset budjettilinjat on kuitenkin tärkeää säilyttää**.

Viraston arvion mukaan ohjelman yleiset tavoitteet – kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistäminen, taiteellisen ja journalistisen vapauden suojaaminen, yhteiskunnallisen resilienssin vahvistaminen sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen – ovat vahvassa linjassa Suomen kulttuuri- ja sivistyspoliittisten tavoitteiden kanssa.

On huomionarvoista, että komission koulutuksen ja kulttuurin pääosasto (DG EAC) on viime vuosina vahvistanut hallinnollista valmiuttaan ja kehittänyt ohjelmien teknistä toimintaympäristöä. Tämä näkyy muun muassa rahoituksen aiempaa sujuvampana toimeenpanona ja budjettien toteutumisena. **Näiden havaintojen perusteella virasto katsoo, että EU-tasolla olisi myös valmius rahoituksen nostamiseen, mikäli poliittinen päätöksenteko sen mahdollistaa. Tämän tulisi olla myös Suomen kanta ohjelmakauden valmistelussa.**

Virasto tukee valtioneuvoston näkemystä siitä, että AgoraEU-ohjelman suhde kumppanuussuunnitelmiin, oikeusalan ohjelmaan sekä Globaali Eurooppa -ohjelmaan on syytä määritellä tarkemmin neuvottelujen edetessä. Ohjelmien väliset synergiaedut ovat keskeisiä rahoituksen vaikuttavuuden kannalta.

Ohjelman keskeiset periaatteet

Ohjelman vaikuttavuus edellyttää vakaata ja pitkäjänteistä rahoitusta, joka tunnistaa kulttuuri- ja luovien alojen erityispiirteet. Tämä koskee erityisesti sisältöjen kansainvälistä kiertoa, nuorten taiteilijoiden tukirakenteita sekä kulttuurista

monimuotoisuutta edistäviä aloitteita. Virasto pitää tärkeänä, että rahoitusmallit mahdollistavat jäsenvaltioiden väliset erot huomioivan joustavuuden. Tätä näkemystä tukevat myös Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) aiemmat arviot.

Ohjelman seurantaan ja vaikuttavuuden arviointiin liittyen virasto korostaa kulttuurialan tietopohjan vahvistamisen merkitystä. EU-tasolla tarvitaan yhdenmukaisia mittareita kulttuuriseen osallistumiseen, taiteilijoiden työoloihin sekä liikkuvuuden vaikutuksiin liittyen. Tietopohjan vahvistaminen tukee sekä unionin että jäsenvaltioiden politiikkatoimien suunnittelua ja on johdonmukainen osa ohjelman tavoitteita tutkimuksen, analyysin ja politiikkavuoropuhelun vahvistamisesta.

Luova Eurooppa / *Artikla 4*

Kulttuurin toimintalinja tukee rajat ylittävää luomista ja kulttuuriyhteistyötä sekä vahvistaa kulttuurin saavutettavuutta ja yhteiskunnallista osallisuutta. Virasto pitää ohjelman painotuksia tarkoituksenmukaisina erityisesti nuorten kulttuuriosallistumisen laajentamisen, alueellisen tasapainon sekä pienempien kielialueiden näkyvyyden kannalta.

Virasto pitää keskeisenä kirjausta toimintalinjan toteuttamisesta **kunnioittaen kaikilta osin taiteellista vapautta ja kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuutta**. Kuten valtioneuvosto on luonnoksessa kuvaillut: AgoraEU-ohjelmassa kulttuuri ja media kytketään aiempaa vahvemmin yhteiskunnallisen selviytymiskyvyn ja yhteenkuuluvuuden edistämiseen sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen.

Virasto esittää lausuntoa edelleen täydennettävän siten että myös **taiteilijoiden ja muiden kulttuuri- ja luovan ammattilaisten työolojen parantamiseen liittyvien toimien tulisi taiteen vapauden ohella näkyä selkeämmin ohjelmassa**. Keskeinen osa toimintalinjan painopisteitä on luovan alan ammattilaisten toimintaedellytysten tukeminen, joka niin ikään on linjassa Suomen kulttuuri- ja sivistyspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Virasto katsoo lisäksi, että digitaaliseen ja vihreään siirtymään liittyvien valmiuksien vahvistaminen on tärkeää koko eurooppalaisen kulttuurikentän kilpailukyvylle. Näkemys on yhteneväinen ETSK:n esiin nostamien havaintojen kanssa digitaalisten rakenteiden epätasaisen saatavuuden vaikutuksista kulttuuristen ekosysteemien yhdenvertaisuuteen.

MEDIA+ / *Artikla 5 (audiovisual) ja 6 (news)*

Uuden teknologian, erityisesti tekoälyn, vastuullinen hyödyntäminen edellyttää osaamisen ohella riittäviä resursseja ja selkeitä rakenteita. Julkisen keskustelun

eheyden, tietoympäristön luotettavuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen vaativat ohjelmalta koordinoitua ja pitkäjänteistä lähestymistapaa.

MEDIA+ vahvistaa audiovisuaalisen alan ja uutismedian monimuotoisuutta, kilpailukykyä ja toimituksellista riippumattomuutta. Viraston näkemyksen mukaan ohjelman painotus moniarvoisen mediakentän edistämiseen, journalistisen vapauden suojeluun, disinformaation torjuntaan ja turvallisen tietoympäristön rakentamiseen on ajankohtainen ja perusteltu.

Virasto esittää, että lausuntoa täydennetään siten, että **Suomi korostaa digitaalisen lukutaidon ja medialukutaidon edistämistä keskeisenä osana ohjelmaa.** Suomi on EU-maiden kärkitasoa medialukutaitoa koskevissa vertailuissa ja on johdonmukaisesti painottanut medialukutaitoa demokratian ja yhteiskunnallisen resilienssin vahvistamisessa.

Virasto pitää keskeisenä myös MEDIA+:n tukea digitaalisen siirtymän edistämiseen, uusien jakelumallien kehittämiseen ja yleisötyön vahvistamiseen edellytyksien luomiseksi koko alan pitkäjänteiselle kehitykselle.

Monialaiset toimet ja yhteyspisteet / *Artikla 10*

Virasto pitää tärkeänä toimia, jotka kehittävät kulttuuria, mediaa ja kansalaisyhteiskuntaa koskevaa unionin lainsäädäntöä ja politiikkaa. Kehittämistyö on välttämätöntä, jotta yhdistettyjen toimintalinjojen välille voidaan luoda toimivia synergioita ja saavuttaa ohjelman tavoitteiden mukainen vaikuttavuus.

Yhteyspisteet ovat keskeisiä ohjelman tunnettuuden, neuvonnan ja hakijoiden tukipalveluiden kannalta. Virasto katsoo, että **kansallisille yhteyspisteille tulee turvata selkeä mandaatti ja vakaa rahoitus koko ohjelmakauden ajaksi, jotta Suomen rahoitusasema ja toimijoiden yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet voidaan varmistaa**. Tämä on yhteneväistä valtioneuvoston esiin nostamien tavoitteiden kanssa.

Lisätietoja:

Taide- ja kulttuurivirasto

Henri Terho, johtaja, taiteen ja kulttuurin rahoitus

henri.terho@kuvi.fi, p. 0295 249 006